

תפיסת דמות "התלמיד הרצוי":
 נאוה מסלובטי, אוניברסיטת בר-אילן, ישראל
 דוד צוקרמן, אוניברסיטת בר-אילן, ישראל
 (2002)

השוואה בין סטודנטים לתואר ראשון ושני בחינוך וסטודנטים להכשרת מורים באוניברסיטה דתית^(א)

מטרת המאמר להשוות את הדירוג של תפיסת מערכת התכונות של "התלמיד הרצוי" על-ידי סטודנטים לתוארים ראשון, שני ולהכשרת מורים וללמוד מהדומה והשונה על שינויים החלים בתהליך ההכשרה וההשתלמויות.

רקע

ההנחה העומדת בבסיס העבודה היא שמערכת התכונות של דמות "התלמיד הרצוי" כפי שהיא נתפסת על-ידי סטודנטים בבית הספר לחינוך באוניברסיטה, היא הגדרה אופרציונלית של מטרותיהם החינוכיות (מסלובטי ועירם, 1997) והיא מייצגת את מערכת האמונות המקצועית שלהם (מסלובטי, 2002). תפיסה זו מושפעת הן ממערכת האמונות האישית והחברתית של המתכשרים להוראה והמורים (Richardson, 1996) והן מאידיאולוגיות חינוכיות בזמן נתון (בנימיני וגילולה, 1983). בנימיני ולימור (Benyamini & Limor, 1995) מסכמים סדרת מחקרים שנערכו בישראל ממנה עולה שתכונות התלמיד הרצוי כפי שנתפסו על-ידי מורים התחלקו בעיקר לשלוש אופנויות: קוגניטיבית-אקדמית, חברתית ואישיותית, בסדר זה. עם זאת נמצאו הבדלים בתפיסות המורים על-פי ותק, דיסציפלינה, ותפקיד כמחנך, מורה מקצועי או יועץ (מסלובטי, 2002).

בעבודה הנוכחית נבדוק, האם קיימים הבדלים לפי השלב של ההתפתחות המקצועית, בין סטודנטים בחינוך לתואר ראשון, סטודנטים הלומדים בהכשרת מורים והם בשלבי "טירונות" בהוראה, לבין סטודנטים לתואר שני שרובם עוסקים בהוראה וביעוץ, הם בעלי נסיון מעשי וההשתלמות לתואר מוסמך מוסיפה למימד הפרקטי הקיים, את המימדים התיאורטי והפרשני, לחוויות ההוראה והיעוץ בבית הספר.

הליך

במחקר השתתפו 335 סטודנטים שלמדו לתוארים שונים ובמגמות שונות ושענו על גירסת שאלון בן 55 תכונות. השאלון פותח במהלך עשור שנים, במסגרות מחקר מגוונות (מסלובטי, 2002) בשיתוף חוקרים שונים (מסלובטי וגזיאל, 1997; Maslovaty ; 1995; Miron & Maslovaty, 1995; Iram & Maslovaty, 1994; & Sitton, 1999).

ממצאים

לוח 1 מציג את מדדי תכונות דמות התלמיד הרצוי כפי שנתפסו על-ידי כלל אוכלוסיית הסטודנטים. נמצאו 12 מדדים המדורגים בלוח מהגבוה לנמוך לפי הממוצע. מהלוח עולה שבמחצית העליונה מתרכזים מדדים בנושאי למידה וקוגניציה ובנושאי חברות ואפקטיביות. במחצית השנייה נמצאים מדדים בנושאי אישיות דמוקרטית ודת. מהימנות המדדים אלפא לפי קרונברך נמצאה בטווח של $\alpha = .902 - .279$. שני מדדים בנושאי דימוי עצמי וקונפורמיות נמצאו נמוכים, כנראה בגלל מספר נמוך של שאלות.

כאן לוח 1

כאן לוח 2

לוח 2 מציג את השוואת הממוצעים של תפיסת דמות התלמיד הרצוי בין קבוצות סטודנטים לתואר ראשון, לתואר שני ולהכשרת מורים. מלוח 2 עולה שבשני מדדים "רמות חשיבה גבוהות" ו"חשיבה רב-כיוונית" נמצאו הבדלים מובהקים בתפיסה בין האוכלוסיות הנחקרות. נמצא כי הסטודנטים לתואר ראשון העריכו נמוך יותר באופן מובהק מדדים אלה מאשר הסטודנטים לתואר שני. הסטודנטים להכשרת מורים נמצאים ביניהם. מדדים אלה מייצגים את המימד האינטלקטואלי ברמות הגבוהות והמורכבות של החשיבה.